

2020

**TURİZMİN
EN ZOR
YILI**

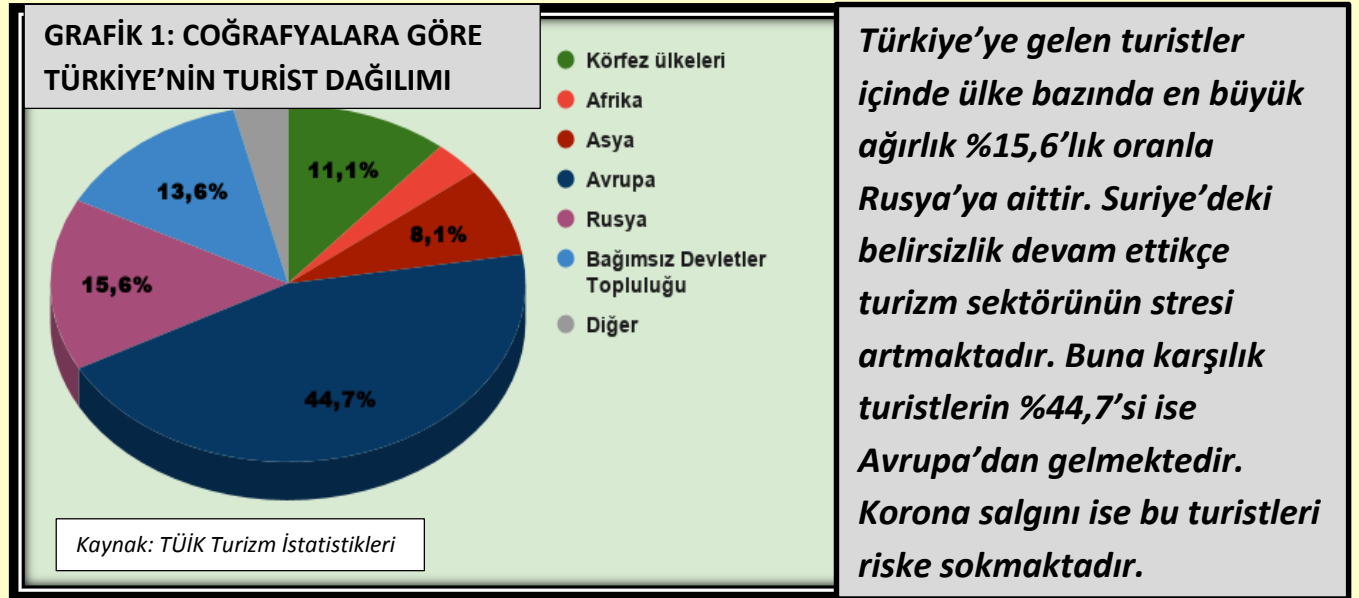
**[CHP İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
ÖZGÜR KARABAT]**

2020; Turizmin en zor yılı

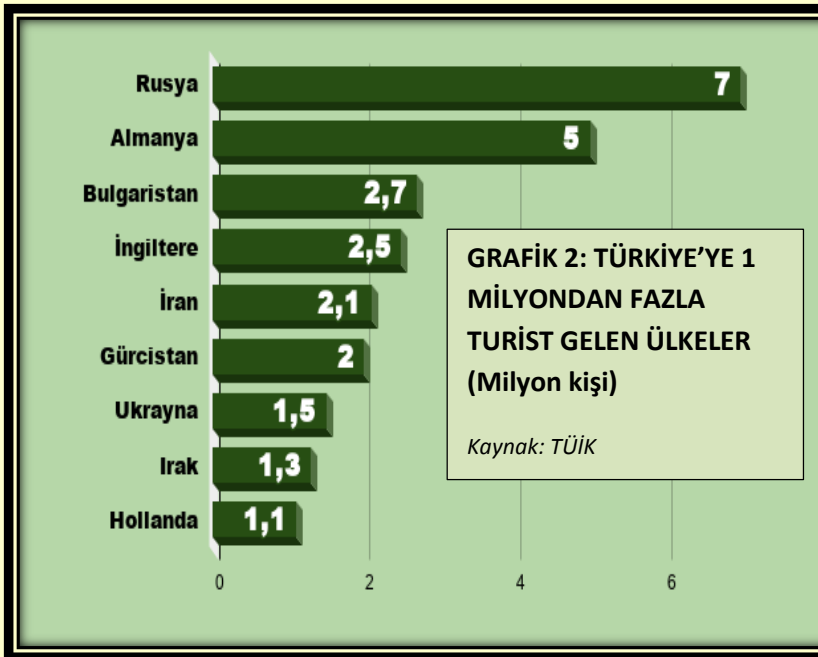
Türkiye'nin dış açığını toparlayan önemli sektörlerin başında turizm gelmektedir. 2019 yılı için toplam 34,5 milyar dolar geliri olan turizmde Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın 2020 yılı hedefi 58 milyon turisti karşılık 41 milyar dolarlık turizm geliridir. Üstelik Cumhurbaşkanı bu hedefi henüz 29 Şubat'ta ifade etmiştir. (bkz: <https://www.iha.com.tr/haber-cumhurbaskani-erdogan-2020-hedefi-58-milyon-turist-41-milyar-dolar-turizm-geliri-830342/>) Ancak 2020 yılına ilişkin riskler bu hedefin gerçekçi olmadığını ortaya koymaktadır. Bu hayalci hedeflerden ülkenin bacasız sanayii olarak adlandırılan sektörünün plansızlığın pençesinde olduğu anlaşılmaktadır. Zira bir yandan koronavirüs salgını diğer yandan da idlib belirsizliğinin turizm sektörünü zorlayacağı açıktır. Sektörün borçluluğu ise bankacılık sektörünün stresini artırmaktadır. Turizmde yaşanması beklenen darboğaz ise cari dengeyi olumsuz etkileyeceği için Türk Lirası üzerindeki baskılar artmaktadır. Hükümete düşen konuya ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapıp önlem almaktır.

Turistlerin %45'i Avrupa'dan gelmektedir

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre her ne kadar son 10 yılda turistlerin milliyetleri değişiklik gösterse de 2019 yılı itibarıyla yabancı turistlerde Avrupa başı çekmektedir. Avrupa ülkelerinde görülen salgın düşünüldüğünde koronavirüsün turizmde yaratacağı tahribat açıktır. Coğrafyalarına göre 2019 yılında ülkemize gelen turistlerin dağılımı Grafik 1'deki gibidir.

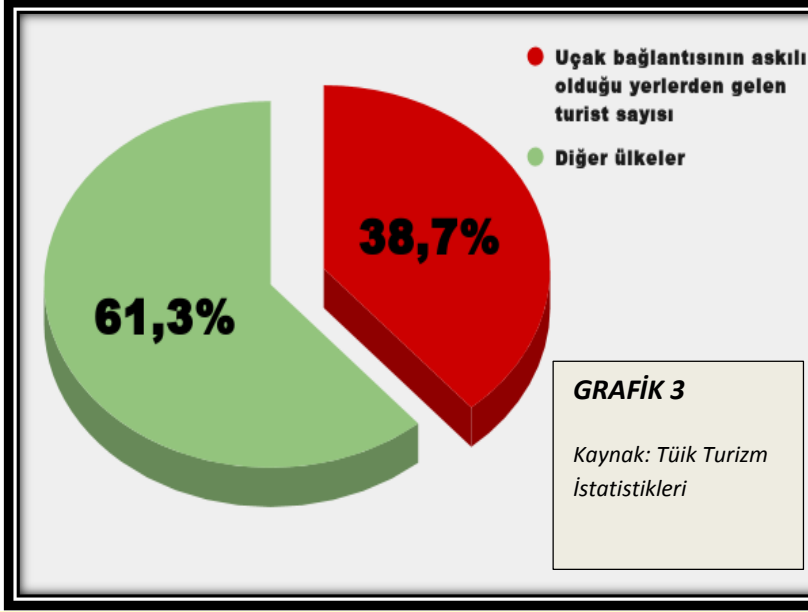
Öte yandan ülke bazında değerlendirildiğinde ise Rusya Federasyonu'ndan gelen turistler diğer ülkelere göre sayıca çok öndedir. 2019 yılında Türkiye'ye toplam 45 milyon 58 bin yabancı turist gelmiş ve bu sayının %15,6'sı Rusya Federasyonu'ndan gelmiştir. Geçen yıl için Rusya'dan gelen turist sayısı 7 milyon 17 bin 657'dir. Rusya'yı bu alanda 5 milyon 27 bin turistle Almanya takip etmektedir. 1 milyondan daha fazla turist gelen ülkeler Grafik 2'deki gibidir.

16 Mart 2020 tarihi itibariyle 1 milyondan fazla turist gelen ülkelere Almanya, İngiltere İran, Hollanda, Irak ile Türkiye arasındaki uçuş bağlantısı resmi makamlarca askıya alınmış durumdadır. Sadece bu 4 ülkeden Türkiye'ye gelen turist sayısı 12 milyondur.

2019'da gelen turistlerin %38,7'si ile uçak bağlantısı askıdadır

Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Cahit Turhan 13 Mart'ta yaptığı açıklamada, Almanya, Fransa, İspanya, Norveç, Danimarka, Belçika, Avusturya, İsveç ve Hollanda'ya uçuş yasağı getirildiğini bildirmiştir. Hastalığın ilk ortaya çıktığı dönemde Çin, İran, Irak, İtalya ve Güney Kore'yle uçuş durdurulmuştu. Sağlık Bakanı yaptığı yeni açıklamada, Mısır, İngiltere, İsviçre, Suudi Arabistan İrlanda ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne uçuş yasağı konuldu. Böylece uçuş yasağı getirilen ülkeler toplam 20'ye ulaştı. Uçuşa yasak Avrupa ülkelerinden 2019'da gelen toplam turist sayısı 12 milyon 572 bindir. Avrupa dışı ülkeler de hesaba katıldığında uçuşların askıya alındığı 20 ülkeden 2019'da Türkiye'ye gelen turist sayısı 17 milyon 469 bini bulmaktadır. Bu sayının anlamı yabancı turistlerin geldiği ülkelerin yüzde 38,7'si ile uçak bağlantısının kalmadığıdır.

2019'da Türkiye'ye gelen turistlerin %38,7'sinin ülkesinde koronavirüs salgın seviyesindedir ve bu ülkeler ile Türkiye'nin uçak bağlantıları askıya alınmıştır.

Turistlerin %80'inden fazlası ise yaz turizmi için ülkemize gelmektedir.

Tahmin edilen yaklaşık zarar en az (!) 11,2 milyar dolar

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre 2019 yılı itibariyle turist başına turizm geliri 642 dolardır. Eğer uçuş bağlantısı kesilen ülkelerle mevcut durum yazın da devam ederse, uçuş bağlantısı kesilen ülke sayısında bir artış yaşanmazsa ve diğer ülkelerden gelen turist sayısı aynı kalırsa dahi yaklaşık 17,5 milyon turist ülkemize gelemeyecektir. Bu durumun ülke ekonomisine sadece turizmden kaynaklı zararı ise 11,2 milyar dolardır. Ancak bu tutar yalnızca turizm sektörünü değil aynı zamanda sektörle geri ve ileri bağlantılı diğer sektörleri de yakından ilgilendirmektedir. Dolaylı olarak etkilenecek ve küçülmek zorunda kalacak sektörlerin başında yolcu taşımacılığı ve gıda perakendeciliği gelmektedir.

Turizm sektörü için bir diğer risk ise Rusya'yla yaşanması ihtimal dahilinde olan gerilimdir. Rusya'dan gelecek 7 milyon turist azalması halinde özellikle Antalyalı işletmelerin bu seneyi atlatması zordur.

En çok gelir getiren turistler Avrupa'dan geliyor

TÜİK'in turizm istatistikleri aynı zamanda seçilmiş ülkelerin turistlerinin kişi başına ne kadar para harcadıklarını da derlemektedir. Buna göre dolar bazında en çok gelir getiren turistler kişi başına 1364 dolarla ABD'li turistlerdir. Ancak ABD'li turistler sayıca Avrupalı turistlerin oldukça altındadır. TÜİK verilerine göre kişi seçilmiş ülkelerin turistlerin harcamaları aşağıdaki listedeki gibi. En çok turist geldiği ülke olan Rus turistlerin kişi başına harcaması 503 dolarla aşağı sıralardadır.

1- ABD (1364 \$)	2- Japonya (1225 \$)
3- Fransa(908 \$)	4- İtalya (898 \$)
5- İsrail (885 \$)	6- İsveç (868 \$)
7- Almanya (835 \$)	8- Avusturya (819 \$)
9- İran (807 \$)	10- İngiltere (804 \$)

Turizm sektörünün takibe düşen kredi borcu son 2 yılda yüzde 399 oranında artmıştır. Biriken borçlar sektörün en önemli sorunudur.

Sektörün bankalara borcu 2 yılda %46,7 arttı

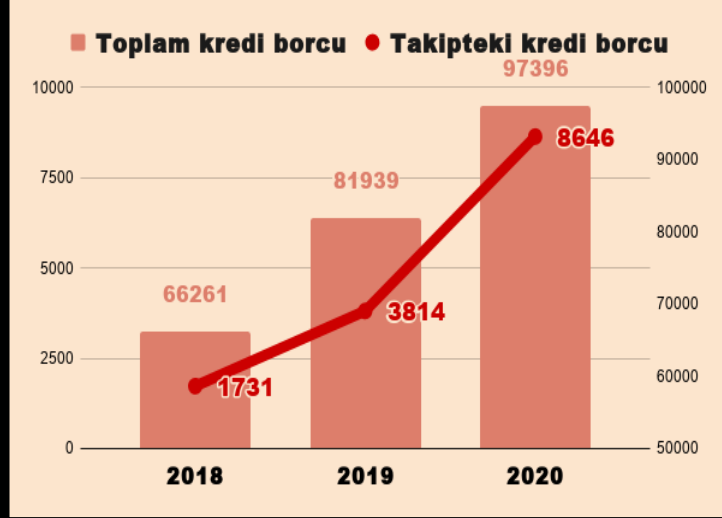
Turizm sektöründe riskin büyümesinin tek sebebi koronavirüs pandemisi ve artan İdlib gerilimi değildir. Aynı zamanda turizm işletmelerinin yüksek borçluluğu hem sektörü hem de bankacılık kesimini stres altına sokmaktadır. Zira Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerinden yaptığımız hesaba göre bankalarının toplam nakdi kredi alacaklarının yüzde 3,4'ü turizm sektöründen kaynaklanmaktadır. Bu borçların ödenememesi halinde kredi mekanizması yavaşlayacak, çarpan etkisi de düşünüldüğünde bankacılık kesimi zorlanacaktır. 2020 Ocak ayı itibariyle sektörün bankalara lan toplam borcu 97 milyar 396 milyon liradır. Bu tutar 2019 Ocak ayından yüzde 9,5 2018 ocak ayından ise yüzde 46,7 daha fazladır.

Öte yandan bir sektörün kredi ödeyebilme kabiliyeti o sektörün takibe düşen borçlarından daha iyi anlaşılabilir. Zira borç artışından daha önemli olan gösterge borçların ödenip ödenemediğidir. 2018 Ocak ayı BDDK verilerine göre turizm sektörünün takibe düşmüş kredi

Yaz turizminde yabancı turistleri ağırlayan en önemli merkez Antalya'dır. Resmi verilere göre ülkemize gelen 45 milyon turistin 16 milyonu Antalya'ya gelmiştir. Kent aynı zamanda bir turizm için "hub" özelliği taşır. 16 milyon turist Antalya'nın ardından diğer illere gitmektedir. Ancak yüksek borçluluk ve artan riskler yüzünden işletmeler iflasın eşiğindedir.

borcu 1 milyar 731 milyon liradır. Aradan geçen 2 yılın sonunda bu tutar tam %399 artarak 8 milyar 646 milyon lirayı bulmaktadır. Sektörün son 3 yıla ilişkin borç göstergeleri grafik 4'teki gibidir.

GRAFİK 4: Turizm sektörünün borç göstergeleri (milyon TL) Kaynak: BDDK

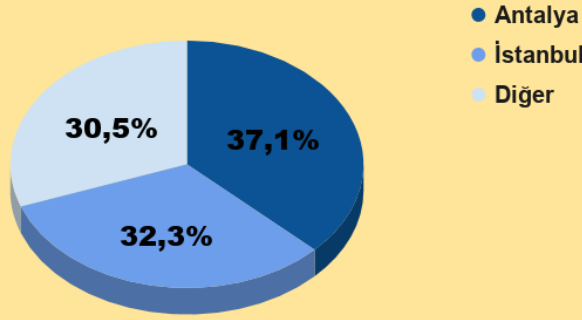

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre 2020 yılı mart ayı itibariyle Antalya ilinde İşletme belgeli 799 tesis bulunmaktadır. Bu sayı tüm Türkiye için 4 bin 65'tir. Bu verilerle Antalya Türkiye'de turizm endüstrisindeki işletme belgeli her 5 tesisten birine ev sahipliği yapmaktadır.

Turizmin başkenti borç batağında

Turizm sektörünün tartışmasız en önemli merkezi Antalya'dır. Ancak Antalya'da özellikle otellerin yüksek borçluluğu kentin stresini artırmaktadır. Ülkemize kazandırdığı döviz girdisi de düşünüldüğünde iflasın eşiğinde olan otel endüstrisi ekonomik riskleri tırmandırmaktadır. BDDK verilerine göre turizm sektörünün toplam borcunun %37,1'i Antalyalı işletmelere aittir. Bu oranı %32,3 ile İstanbul takip etmektedir.

GRAFİK 5: TURİZM SEKTÖRÜNÜN BORÇLARI HANGİ İLLERDE? (Veri kaynağı: BDDK FinTürk)

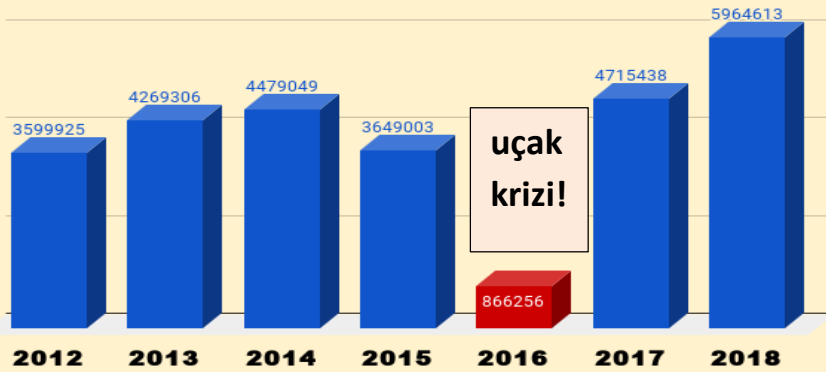

Turizm sektörünün toplam borcunun 2019 sonu itibariyle % 37,1'i Antalyalı işletmecilerin sırtındadır. Antalya'nın sektörel borçlar içindeki payı 2017'de %30,5'ti ve bu alanda İstanbul'un gerisindeydi.

Uçak krizi Antalyalının hafızasındadır!

Buna karşılık Antalyalı işletmeler özellikle 2015 sonunda Rusya ile yaşanan uçak krizi yüzünden 2016'da yaşadıkları krizi henüz unutmuş değillerdir. 15 Temmuz Darbe Girişimi'nin de etkisiyle Rusya'dan gelen turist sayısı 2016'da önceki yıla göre yüzde 76,2 oranında azalmıştı. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 2015'te ülkemize Rusya'dan giriş yapan ziyaretçi sayısı 3 milyon 649 binden 2016'da 866 bine kadar gerilemiştir. Ancak 2020 yılının 2016'dan farkı işletmelerin borçluluğudur.

Rusya'dan giriş yapan ziyaretçi sayıları

RUSYA'DAN TÜRKİYE'YE GİRİŞ YAPAN ZİYARETÇİ SAYISI

2015: 3 milyon 649 bin

2016: 866 bin (!)

2017: 4 milyon 715 bin